

**Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України**

**Харківський національний педагогічний університет  
імені Г. С. Сковороди**

**Національний педагогічний університет  
імені М. П. Драгоманова**

**Актуальні проблеми методики  
навчання історії, правознавства  
та суспільствознавчих дисциплін**

Випуск 4

Харків – 2012

# МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ, ПРАВознавства ТА СУСПІЛЬСТВОзнавства НА ІСТОРИЧНИХ ФАКУЛЬТЕТАХ ВНЗ

УДК 93:006.95

*Бережна С.В., кандидат історичних наук,  
доцент кафедри правознавства, декан  
історичного факультету Харківського  
національного педагогічного університету  
імені Г.С. Сковороди*

## **Громадянська освіта в Україні: шляхи та форми реалізації на історичному факультеті ХНПУ імені Г.С. Сковороди**

*У статті розглянуто теоретичні та практичні засоби формування громадянських компетенцій молоді на прикладі історичного факультету ХНПУ імені Г.С. Сковороди.*

***Ключові слова:** громадянська освіта, національне виховання, компетенції.*

*В статье рассмотрены теоретические и практические средства формирования гражданских компетенций молодежи на примере исторического факультета ХНПУ имени Г.С. Сковороды.*

***Ключевые слова:** гражданское образование, национальное воспитание, компетентность.*

*In the article theoretical and practical facilities of forming of civil jurisdictions of young people are considered on the example of historical faculty of HNPU of the name of G.S.Skovorody.*

***Keywords:** civil education, national education, competence.*

**Постановка проблеми.** Формування громадської позиції особистості є одним з головних соціальних замовлень українського суспільства, зокрема, у Законі України «Про вищу освіту» записано, що вимоги, до освітніх рівнів вищої освіти містять вимоги до рівня сформованості у особи соціальних і громадянських якостей з урахуванням особливостей майбутньої професійної діяльності, а також вимоги до формування у неї патріотизму до України та до знання української мови. Зважаючи на те, що молодь є найбільш активною частиною суспільства, на яку покладено надію у розбудові державної незалежності, актуальним є формування громадянської свідомості саме у цій віковій групі.

**Аналіз актуальних досліджень.** Теоретичною основою вивчення шляхів та форм розвитку громадянської освіти стали роботи Т. Асламової, Т. Бакки, Т. Гінетової, Л. Дух та ін. Нормативною базою запропонованої статті є Закон України «Про вищу освіту», Указ Президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти», «Національна стратегія розвитку освіти на 2012-2021 рр.», «Концепція громадянської освіти в Україні» [1; 2;3].

**Метою статті** є аналіз форм та методів практичної та теоретичної реалізації громадянської освіти в студентському середовищі.

**Виклад основного матеріалу.** Сучасна демократія вимагає від особи не лише політичної активності, а й усвідомлення нею власної ролі й значення у житті суспільства та відповідальної дії згідно з власними переконаннями та цінностями.

Намагання звільнитися від спадщини тоталітаризму в економіці, політиці та національній самосвідомості не призводять в Україні до бажаного успіху зокрема й через несформованість у суспільстві системи цінностей, моделей та зразків поведінки,

характерних для демократичної політичної культури. За цих умов особливого значення набуває громадянська освіта. Винятково важливе місце у навчально-виховній та науковій роботі історичного факультету ХНПУ імені Г.С.Сковороди відводиться громадянській освіті студентів, які є широким виразником інтересів молоді.

Формування громадянських компетенцій складається з кількох напрямів: навчального, виховного, наукового.

В навчальному процесі громадянська освіта включає в себе поняття різних наук, а саме історії України та всесвітньої історії, політології, правознавства, психології, тощо.

Для поглиблення розуміння і уявлення студентів про суспільний устрій введено в навчальний процес дисципліни «Громадянська освіта» та «Методика викладання курсу «Громадянська освіта». Ці навчальні курси мають на меті допомогти студентам досліджувати різноманітні питання суспільного життя держави, обговорювати їх з повагою один до одного та максимально коректно доводити власну точку зору, а також створюють передумови для участі студентів, роботі студентського декана.

Головне завдання, при викладенні громадянської освіти – не нав'язувати думки молодій людині, а допомогти їй, озброїти знаннями та вміннями, щоб вона могла впевнено орієнтуватися у питаннях, які стосуються її як особистості та члена національної та міжнародної громади.

Наукова робота полягає в написанні та розробці наукових тем студентами та викладачами з даної проблеми.

Не можливо бути громадянином держави та не цікавитись історією свого села, міста. На історичному факультеті проводиться щорічно міжнародна конференція з краєзнавства, «Багаліївські читання», «Яворницькі читання», «Козацькі читання». Студенти презентують власні наукові роботи з історії своєї малої Батьківщини.

Історичний факультет бере участь в розробці грантових проектів «Молодь- школа- громада» під егідою Всеукраїнської Асоціації викладачів історії та суспільних дисциплін «Нова Доба» та «Проблеми викладання історії Голокосту в Україні та Росії».

В межах реалізації проектів студенти приймали участь в роботі навчальних семінарів, які проходили в м. Києві, м. Вінниці; участь в роботі літніх шкіл в м Кам'янець-Подільськ, в м. Мукачево, м. Люблін (Польща). Студенти ознайомилися зі змістом та формами викладання громадянської освіти в країнах Європи.

Учасники навчалися досліджувати проблеми місцевої громади та розробляти і представляти власний соціальний проект.

Отримав певний досвід у сфері громадянської освіти, студенти запропонували на факультеті на першому-другому курсах реалізувати власні проекти «ЗМІ – право на власний погляд», завдяки чому розпочали видавництво власної факультетської газети «Істфаківець» та другий проект – «Волонтерська діяльність». В результаті чого сформувалося ініціативна група (волонтерський загін), який відвідує Харківський притулок для дітей «Гармонія», Харківський обласний будинок дитини № 2 з метою проведення святкових концертів, благодійних акцій та простого спілкування. До свята Різдва студенти-козаки влаштовують благодійні акції в дитячих відділеннях лікарень міста Харкова. Такі заходи крім власно історико-просвітницького значення містять у собі й важливе моральне-етичне навантаження, залучаючи студентів до активного доброчинства.

Органічною складовою громадянської освіти є патріотичне виховання. Його основна мета – виховання свідомого громадянина, патріота, набуття молоддю соціального досвіду, формування у молоді потреб та умінь жити в громадянському суспільстві.

З 2002 року історичний факультет входить до складу Інституту українського козацтва плідно співпрацює з Окремим науково-освітнім центром Українського козацтва імені Г.С. Сковороди.

Так, щорічно на свято Покрови відбувається посвята у козаки ОНОЦ УК ім. Г.С. Сковороди першокурсників.

Формування національно- патріотичних складових у навчальному процесі доповнюється розбудовою відповідної системи позааудиторної діяльності. Ця форма

сприяє участі студентів у обговоренні різних проблем суспільного, політичного, культурного, економічного життя в дискусійних клубах та гуртках.

Вагомий внесок у національно-патріотичне виховання молоді та формування громадянських компетенцій на факультеті належить політичному дискусійному клубу «Толерант», який оперативно реагує на актуальні громадсько-політичні проблеми, формує у студентської спільноти відповідну громадську позицію. Невипадково, що після плідної праці на факультеті випускники продовжують діяльність у політичних партіях та громадських об'єднаннях.

Розв'язання завдань громадянської освіти та виховання в університеті сприятиме залучення студентів до активної участі в роботі органів студентського самоврядування.

Власне студентське самоврядування є надзвичайно ефективним засобом формування демократичних традицій та культури, прищеплення навичок відстоювати і захищати свої інтереси та інтереси громади, усталення практики демократичних процедур.

Аналіз спадщини українського козацтва дає можливість використовувати їх у системі шкільної освіти. Зокрема, щорічний інтелектуальний конкурс «Турнір знавців козацької спадщини» збирає більше 200 учнів у стінах нашого університету.

Студенти – козаки проводять пізнавальні уроки «Козацької слави» в школах, ліцеях та гімназіях міста Харкова та Харківської області. Такі уроки сприяють тому, що історія як-би «оживає» і емоційно переконливо виявляє свій культурно-антропологічний смисл. Ми маємо надію, що проведені уроки на довгий час залишаться в серцях дітей, які стануть ще більше пишатися нашою державою, її традиціями та культурою і в ближньому майбутньому зроблять її ще кращою.

Таким чином, на історичному факультеті ХНПУ імені Г.С. Сковороди сформувалась певна система навчально-виховних та науково-практичних заходів, спрямованих на формування свідомого громадянина, здатного захищати свої права, толерантно відноситись до думок інших, вміти відстоювати власну громадянську позицію.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про вищу освіту» // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 20.
2. Указ Президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти» // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 347.
3. «Національна стратегія розвитку освіти на 2012-2021 рр.» // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 21.

**УДК 347.155:341.462.2**

*Письменицький А.А., кандидат юридичних наук, доцент кафедри правознавства Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди*

#### ***Інформаційне громадянське суспільство: в якому напрямку рух? До питання про теоретичні засади викладання інформаційного права у ВНЗ України***

*В статті досліджуються теоретико-методологічні аспекти впровадження в освітній процес курсу «інформаційне право» для підготовки фахівців правознавчої спеціалізації. Дана проблема актуалізується в контексті формування в Україні основ інформаційного громадянського суспільства.*

***Ключові слова:** інформаційне суспільство, інформаційне право, теорія інформаційного права, інформаційно-правова освіта*